

Bibliography:

1. Soloviova A., Fomin A. Ukraine and the EU: Prospects and Challenges on the Road to Integration. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2025. P. 58-68. DOI: 10.26693/ahpsxxi2025.09.058. URL: <https://ahpsxxi.org/index.php/journal/article/view/133/116> (accessed: 31.03.2026).
2. Leshchenko K., Leshchenko S. Determining Priorities for Ukraine's Post-War Reconstruction in the Conditions of Preparation for EU Membership. *Economics of Development*. 2023. Vol. 22, No. 3. P. 42-50. DOI: 10.57111/econ/3.2023.42. URL: <https://ecdev.com.ua/en/journals/t-22-3-2023> (accessed: 31.03.2026).
3. Petrov R. Bumpy Road of Ukraine Towards the EU Membership in Time of War: “Accession Through War” v “Gradual Integration”. *European Papers*. 2023. Vol. 8, No. 3. P. 1057-1065. DOI: 10.15166/2499-8249/701. URL: <https://www.europeanpapers.eu/europeanforum/bumpy-road-ukraine-towards-eu-membership-time-war> (accessed: 31.01.2026).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-677-5-15>

**COMBATING FORCED LABOR IN THE EU:
REGULATORY INSTRUMENTS AND THE APPLICABILITY
OF THE “BRUSSELS EFFECT”**

**БОРОТЬБА З ПРИМУСОВОЮ ПРАЦЕЮ В ЄС: РЕГУЛЯТОРНІ
ІНСТРУМЕНТИ ТА ЗАСТОСОВНІСТЬ «ЕФЕКТУ БРЮССЕЛЯ»**

Lutsenko O. Ye.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Labor Law
Yaroslav Mudryi National Law
University
Kharkiv, Ukraine*

Луценко О. Є.

*кандидат юридичних наук,
доцентка,
доцентка кафедри трудового права
Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого
м. Харків, Україна*

У вересні 2022 року Європейська Комісія схвалила проект Регламенту, що має на меті заборону продукції, виготовленої за допомогою примусової праці, на ринку ЄС [1]. У цьому контексті варто наголосити, що ЄС не єдиний суб'єкт, який прагне вирішити цю проблему: США уже давно мають акти, які обмежують імпорт товарів,

вироблених із залученням примусової праці [2 (*section* 307); 3 (*section* 1502); 4]. Серед інших країн, що запровадили імпорتنі обмеження або інші регуляторні заходи для імпортерів, варто виділити Канаду, Велику Британію [5] та Мексику [6]. Міжнародна організація праці (далі – МОП) розробила численні інструменти та стратегії, що мають на меті викоринення примусової праці та найгірших форм дитячої праці [7].

ЄС активно розробляє комплекс регуляторних інструментів, які, хоча й можуть відрізнятися за формою, мають схожу функціональну спрямованість. Найновішим із таких інструментів є запропонований Регламент про заборону продукції, виготовленої з використанням примусової праці, на ринку ЄС [8]. Загалом, ЄС демонструє значні успіхи в поширенні своїх регуляторних стандартів у багатьох секторах. Це явище, відоме як «ефект Брюсселя», детально описане А. Бредфорд, яка наголошує на провідній ролі ЄС у встановленні регуляторних стандартів у таких галузях, як ринкова конкуренція, захист даних, охорона здоров'я та безпека споживачів, а також різноманітні екологічні нормативи. Однак і досі цей ефект не поширювався на європейські трудові стандарти, і А. Бредфорд висловлює скептицизм щодо можливостей застосування «ефекту Брюсселя» у сфері трудового права [9].

«Ефект Брюсселя» проявляється у двох основних формах: де-факто та де-юре. Перша форма передбачає, що компанії, розташовані за межами ЄС, адаптують свої виробничі процеси згідно з європейськими стандартами з метою реалізації своєї продукції та послуг на європейському ринку. Друга форма, де-юре, полягає в односторонньому прийнятті урядами третіх країн внутрішніх нормативно-правових актів, які базуються на регуляторних положеннях ЄС або подібні до них. Основна ідея «ефекту Брюсселя» полягає в тому, що треті країни імплементують норми ЄС або під тиском внутрішніх компаній, які вже відповідають де-факто ефекту Брюсселя, або з метою збільшення власного експорту на ринок ЄС.

Варто зазначити, що запропонований Регламент щодо примусової праці не є першою ініціативою ЄС у цій галузі, адже вже існують: Директива про фінансову звітність [10], Директива про належну перевірку корпоративного сталого розвитку [11], Регламент щодо мінералів із конфліктних та зон високого ризику [12], а також два запропоновані регламенти щодо належної перевірки ланцюгів постачання у виробництві батарей [13] та деревини [14]. Паралельно з цим Директива щодо протидії торгівлі людьми [15] встановлює мінімальні санкції за злочини щодо торгівлі людьми.

Дія Регламенту [8] поширюється на розміщення продукції на ринку, але не охоплює товари, що вже досягли кінцевих споживачів. Ключове положення закріплено у ст. 3 Регламенту: «Економічні оператори не

повинні розміщувати або видавати на ринок ЄС товари, виготовлені за допомогою примусової праці, а також не можуть експортувати таку продукцію». Стаття 4 передбачає проведення попередніх розслідувань на основі оцінки ризиків, здійснюваних національними органами [8]. Якщо орган не вважає надані відомості достатніми, то відповідно до ст. 5 може бути розпочато офіційне розслідування. Оператори зобов'язані надати «будь-яку інформацію, що є релевантною та необхідною для розслідування, включно з даними, що ідентифікують продукти, які підлягають перевірці, їхнього виробника та постачальників продукції» [8]. Відповідно до ст. 6, у випадку виявлення органом порушення ст. 3, він ухвалює рішення про заборону розміщення відповідного продукту на внутрішньому ринку та зобов'язує оператора відкликати продукцію, яка вже була в обігу (однак це не стосується відкликання всіх товарів, які вже реалізовані кінцевим споживачем). Оператори несуть відповідальність за утилізацію всіх таких продуктів згідно з чинними європейськими екологічними нормами. У разі невиконання оператором цих вимог органи влади мають право самостійно вживати заходів для забезпечення виконання заборони, відкликання та ліквідації.

Так як Регламент щодо примусової праці поширюється на всі товари, що розміщуються на внутрішньому ринку, його потенційна сфера є широкою. Утім, ця сфера може варіюватися залежно від конкретних секторів, ланцюгові постачання яких можуть містити елементи примусової праці, та від того, наскільки значущим є ЄС як імпортер товарів. Важливо, що оскільки дія Регламенту охоплює весь ланцюг постачання, його вплив, імовірно, буде найбільш відчутним у галузях, що виробляють сировину, яка використовується у багатьох видах продукції, де початково може бути незрозуміло, чи потраплять ці товари на внутрішній ринок ЄС.

Відзначаю, що у світовому просторі визначено п'ять ключових критеріїв, що є необхідними для виникнення «ефекту Брюсселя»: обсяг імпортного ринку; регуляторна спроможність; жорсткість регулювання; нееластичність цілей; та нероздільність виробництва [16, с. 151]. «Справжній» ефект Брюсселя реалізується лише тоді, коли ЄС виступає як найсуворіший регулятор серед провідних економік. При цьому жорсткість регулювання безпосередньо залежить від рівня політичної підтримки, особливо у випадках, коли вона призводить до збільшення витрат для споживачів.

Отже, запропонований Регламент щодо примусової праці має на меті забезпечити дотримання міжнародних стандартів трудового права, узгоджених у рамках багатосторонніх інституцій (таких як МОП). У зв'язку з цим постають два ключових питання: чи здатний Регламент щодо примусової праці запропонувати унікальну модель експорту

трудоувих стандартів, притаманну саме ЄС, або ж він є моделлю використання економічного впливу ЄС для забезпечення дотримання інших міжнародних норм? Ці підходи не обов'язково є взаємовиключними, особливо якщо існують міжнародні стандарти, які значною мірою відповідають сильній європейській позиції, але мають обмежену практичну підтримку за межами ЄС. Однак вони порушують низку важливих питань стосовно сприйнятої легітимності дій ЄС у міжнародному контексті.

Література:

1. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on prohibiting products made with forced labour on the Union market. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0306_EN.html
2. Tariff Act 1930. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-8183/pdf/COMPS-8183.pdf> (дата звернення: 26.03.2026)
3. Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act. URL: <https://www.congress.gov/111/plaws/publ203/PLAW-111publ203.pdf> (дата звернення: 26.03.2026)
4. Uyghur Forced Labor Prevention Act. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1155/text> (дата звернення: 26.03.2026)
5. Vanpeperstraete B. Towards an EU import ban on forced labour and modern slavery. *European Parliament discussion paper*. 2021. 17 p. URL: https://www.annacavazzini.eu/wp-content/uploads/Towards_an_EU_import_ban_on_forced_labour_and_modern_slavery_February.pdf (дата звернення: 25.03.2026)
6. Forced Labor Regulation. URL: <https://www.dol.gov/agencies/ilab/our-work/trade/labor-rights-usmca> (дата звернення: 24.03.2026)
7. ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-04/ILO_1998_Declaration_EN.pdf (дата звернення: 24.03.2026)
8. Regulation (EU) 2024/3015 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 on prohibiting products made with forced labour on the Union market and amending Directive (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj/eng> (дата звернення: 24.03.2026)
9. Bradford Anu, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World* (New York, 2020; online edn, Oxford Academic, 19 Dec. 2019). <https://doi.org/10.1093/oso/9780190088583.001.0001> (дата звернення: 23.03.2026)

10. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj/eng> (дата звернення: 23.03.2026)

11. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52022PC0071> (дата звернення: 23.03.2026)

12. Regulation (EU) 2017/821 of the European Parliament and of the Council of 17 May 2017 laying down supply chain due diligence obligations for Union importers of tin, tantalum and tungsten, their ores, and gold originating from conflict-affected and high-risk areas. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/821/oj/eng> (дата звернення: 22.03.2026)

13. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning batteries and waste batteries, repealing Directive 2006/66/EC and amending Regulation (EU) No 2019/1020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52020PC0798> (дата звернення: 22.03.2026)

14. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the making available on the Union market as well as export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010. URL: https://environment.ec.europa.eu/system/files/2021-11/COM_2021_706_1_EN_ACT_part1_v6.pdf (дата звернення: 20.03.2026)

15. Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj/eng> (дата звернення: 19.03.2026)

16. Eustace Alan The European Union's forced labour regulation: Putting the 'brussels effect' to work for international labour standards. *European Labour Law Journal*. 2024. Vol. 15 (1). P. 144–165. <https://doi.org/10.1177/20319525231221097> (дата звернення: 19.03.2026)